

Broj 140. listopad, 2024.

GLASNIK

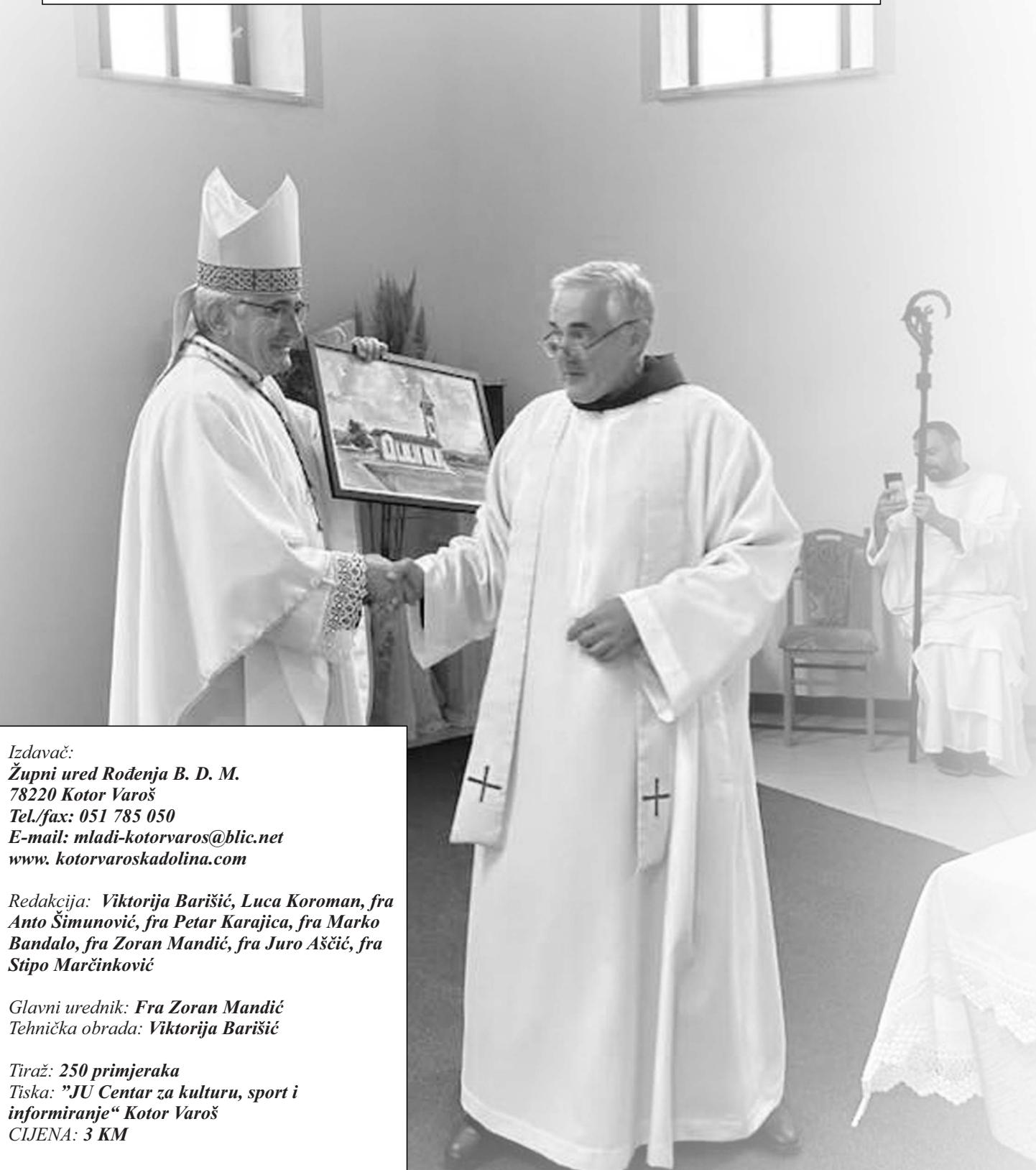
Kotorvaroškog kraja

Radost i ljubav spadaju skupa

Veseljak prenosi radost dalje – a time i ljubav. U vrijeme kada međuljudski odnosi postaju sve tanji siromašniji, kada zastrašujuće rastu osamljenost, besmisao i strah za život, u takvo doba budi veseo čovjek, čak i u životnim situacijama koje se čine bezizlaznim. On pruža ohrabrenje da iza svih životnih stanja ipak još postoji neki smisao: Božje Da čovjeku, također i onom neuspješnom. To njegovo Da potiče na novi početak koji je u Boga uvijek moguć. To je poziv na obrat i okretanje Bogu kao Ocu i zaštitniku.

Walter Külzer

Izdavač:

**Župni ured Rođenja B. D. M.
78220 Kotor Varoš
Tel./fax: 051 785 050
E-mail: mladi-kotorvaros@blic.net
www. kotorvaroskadolina.com**

Redakcija: Viktorija Barišić, Luca Koroman, fra Anto Šimunović, fra Petar Karajica, fra Marko Bandalo, fra Zoran Mandić, fra Juro Aščić, fra Stipo Marčinković

*Glavni urednik: Fra Zoran Mandić
Tehnička obrada: Viktorija Barišić*

*Tiraž: 250 primjeraka
Tiska: "JU Centar za kulturu, sport i
informiranje" Kotor Varoš
CIJENA: 3 KM*

Svetkovine Gospojine i Rokova proslavljenе u župama Sokoline i Kotor Varoš

Svetkovine Gospojine i Rokova proslavljenе u župama Sokoline i Kotor Varoš

Središnje misno slavlje na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije na Sokolinama, u četvrtak, 15. kolovoza, predvodio je župni vikar na službi u Jajcu fra Drago Bojić, a na blagdan sv. Roka na Rokovu groblju u Kotor Varošu, u petak 16. kolovoza, predslavio je novi banjolučki biskup Željko Majić.

Fra Drago je u propovijedi govorio o vjeri Blažene Djevice Marije na temelju onoga što su o njoj zabilježili evanđelisti. „Vjera Blažene Djevice Marije bila je tiha i samozatajna, suosjećajna i solidarna, strpljiva i pouzdana. U tome Blažena Djevica Marija može biti uzor današnjim katolicima i kršćanima“, rekao je fra Drago. Na misama u Sokolinama liturgijsko pjevanje predvodila je grupa hodočasnika uz harmonijsku pratnju s. Mire Bliznac.

Uoči svetkovine održana je trodnevница kao priprava za proslavu Uznesenja Blažene Djevice Marije, zaštitnice Sokolina. Prvog dana misno slavlje predvodio je fra Anto Šimunović, voditelj Hrvatske katoličke misije u Canberri u Australiji, a drugog dana župni vikar u Velikoj Gorici don Anto Kovačić. Trećeg dana misu uočnicu predvodio je fra Drago Bojić, uz koncelebraciju župnika fra Jure Aščića i nekoliko svećenika rodom iz kotorvaroškoga kraja. Fra Drago je u propovijedi kazao da je Marijino uznesenje na nebo proslava i

našeg čovještva te je govorio o ljudskom dostojanstvu, posebno istaknuvši dostojanstvo žena i majki.

Nakon proslave Velike Gospe u župi Sokoline, misu uočnicu svetoga Roka, na desetak kilometara od Sokolina udaljenom Rokovu groblju u Kotor Varošu, predvodio je župnik i gvardijan samostana na Petričevcu u Banjoj Luci fra Domagoj Šimić, a koncelebriralo je više domaćih svećenika. Fra Domagoj je istaknuo da je sveti Rok znao svoj životni cilj i životni put zato što je imao

pravi i čvrsti temelj svog života, a to je bila njegova vjera u Isusa Krista koju je baštinio od svojih roditelja. Na svom putu za Rim da pohodi grobove apostola Petra i Pavla i na povratku u rodno mjesto, svoj život žrtvovao je za druge, osobito za bolesne od kuge od koje je dva puta i sam obolio i zbog čega su ga svi napustili, pa čak i zaboravili. „Danas kod ljudi nedostaje ljubavi za druge, nedostaje žrtve za druge, pa se događa da se zaborave i vlastiti roditelji kojima bi samo jedan telefonski poziv njihove djece život značio“, rekao je fra Domagoj koji je istaknuo kako su najveća kuga današnjeg vremena grijesi u kojima ljudi ne vide nikakvo zlo te ih prihvaćaju kao nešto normalno.

Na sam blagdan sv. Roka jutarnju misu na Rokovu groblju predvodio je fra Anto Šimunović, a središnje misno slavlje predslavio je biskup Majić u suslavljku s desetoricom domaćih svećenika. Biskupu Majiću bila je to prva misa u Kotor Varošu. Na Rokovu groblju, kao i na Sokolinama, okupilo se nekoliko tisuća prognanih kotorvaroških Hrvata, među kojima je bio i generalni konzul Republike Hrvatske u Banjoj Luci, Kotorvarošanin Zoran Piličić. Oko groblja se vidjelo more automobila iz mnogih zemalja Europske unije. Liturgijsko pjevanje, kao i na misi uočnicu, predvodila je grupa hodočasnika uz harmonijsku pratnju mlade djevojke Ivone Marković.

Na početku mise biskup Majić napomenuo

je kako je ispred župne crkve Male Gospe u Kotor Varošu video spomenik s imenima 729 poginulih, umrlih i nestalih hrvatskih žrtava od kojih je u Drugom svjetskom ratu 557, a u Domovinskom ratu 172 pa je nakon ovu misu moliti za njih te za sve nazočne, a prognane u ovom ratu i one malobrojne koji su ostali živjeti u Kotor Varošu.

U propovijedi je govorio o životu sv. Roka koji je osjetivši evanđeoski poziv rasprodao svoje bogato imanje i veliki dio utrška dao siromasima. Istaknuo je kako će u nakani ove mise biti i želja da bogatstvo ne zarobi dušu kotorvaroških Hrvata i da u njima bude što više duha zahvalnosti prema rodnoj grudi i zavičaju, prema majkama, očevima i pradjedovima, prema Crkvi i svećenicima.

Poručio je kako je ljudski život Božji dar. „On je plod suradnje Boga i roditelja. Život je dar sa zadatkom da onaj tko je primio život od Boga, surađuje s Bogom u stvaranju novoga života. Život je i hodočasničko putovanje. Koliko god čovjek postavlja sam sebi cilj putovanja, Bog je onaj koji određuje cilj“, rekao je biskup Majić.

Biskup je upozorio na opasni virus nesuradnje ljudi s Bogom u stvaranju novih života, zatvaranjem daru života. „Stoga je potrebno da nas Bog osloboди od kuge samouništenja, potrebno je da se otvorimo Gospodinu i životu i da svoju djecu odgojimo u vjeri svojih roditelja i praroditelja. Budite Božje sredstvo u stvaranju novih života. Otvorite se Bogu i životu“, istaknuo je biskup Majić.

„U potpunosti razumijevajući i poštujući pravo svakoga od vas pojedinačno da izabere cilj svoga hodočasničkog putovanja, da izabere mjesto i način života ondje gdje misli da mu je osobno i za obitelj bolje, u duhu Apostola naroda ljubljenom sinu Timoteju, želim vas i danas pozvati da ne prodajete svoje baštine bez velike nevolje i gdje god se nastanite, svjesno težite za pravednošću, pobožnošću, vjerom, ljubavlju, postojanošću, krotkošću! Bijte dobar boj vjere, čuvajte Zapovijedi i nastojte

omiliti Gospodinu kako biste i vi, poput vaših očeva i majki, djedova i baka – tolikih koji su za ovu grudu život dali, poput tolikih Božjih ugodnika i sv. Roka, osvojili vječni život. Jer, cilj – Domovina je na nebesima“, rekao je biskup Majić.

Istaknuvši „da nam je Bog dao i ovozemaljsku domovinu te je htio da se rodimo u danom vremenu i darovanom prostoru“, biskup je okupljenima poručio: „Stoga, ako u svojoj intimi čujete glas da se poput Mojsija s Horeba, i vi vratite – spustite u svoj rodni kraj i zavičaj, ne sumnjajte u Gospodina da će on biti s vama; uzmite u ruke Božji štap, poput Mojsija stavite 'na magarca svoju ženu i sinove' (Izl 4, 20) i vratite se u zemlju otaca svojih. Tko zna, možda si kao dječak, mladić, odrastao čovjek trebao poći u progonstvo, steći novo iskustvo radi časa povratka. No, ako je Božja volja da još koje vrijeme ova zemlja bude pusta i prazna, da je još više pročisti krv nevino ubijenih kako bi iz ovog panja nikao novi život, ti, dragi vjerniče, ponovit ću još jednom, bij dobar boj vjere i gdje god da jesi, budi dostojan sin i kći, unuk i unuka onih koji ti Božjom milošću život darovaše i u vjeri te odgojiše.“

Osvrnuvši se na riječi župnika fra Zorana da mnogi nisu prodali svoja imanja te da ima i najava da će neki tu otvarati pogone, biskup Majić podržao je sve koji se žele vratiti. „To i svaki povratak u rodni kraj neće biti lagan, ali ljubav prema rodnom kraju mora biti jača od svih teškoća. Velika je i sama

činjenica što volite svoj kraj i zavičaj i vjeru svoga kraja“, zaključio je biskup Majić kojemu je župnik Mandić na kraju mise darovao sliku velebne i obnovljene župne crkve koja je u ratu bila zapaljena, a njezini tornjevi srušeni.

Na Sokoline i Rokovo groblje stigla je veća skupina mladih hodočasnika iz Podmilačja koji su preko obronaka Vlašića i dubokog kanjona rijeke Ugra propješaćili šezdeset kilometara. Njihov križ bio je blagoslovljen na objema uočnicama i središnjim slavlјima kako bi potom tim križem bili blagoslovljeni svi nazočni hodočasnici.

Sve tri župe u Kotor Varošu – Kotor Varoš,

Sokoline i Vrbanjci – skoro u potpunosti su uništene i opustošene u Domovinskom ratu. Na pločama razrušenih kuća raste drveće. Od oko 11.000 predratnih Hrvata sada ih je tamo samo 200-tinjak, uglavnom onih starijih.

Na blagdan Rokova, svake se godine odigravaju dva rokovska nogometna turnira. Prvi je ove godine imao šest ekipa odraslih i četiri dječjih. Kod odraslih pobijedila je ekipa Posljednji trzaj iz Zabrdja. Drugi turnir imao je četiri ekipa odraslih. Pobijedila je ekipa Potočani.

Fra Stipo Marčinković

Misa na Otarišću

U vrijeme događanja Gospojine i Rokova i misa na Otarišću je dobila svoje mjesto. Svake godine se slavi sveta misa. Ove godine bilo je to 13.8.2024. godine koju je predvodio sin ove župe fra Anto Šimunović.

U svome djelu “Katolici u Kotorvaroškom kraju” pok. Anto Slavko Kovačić u opisu sela Zabrdje donosi “svjedočanstvo Jure Topalovića zvanog Babo, da je na njegovoj njivi, čiji se jedan dio zove “otarišće”, nekoć bio oltar” i da su se dvije

daske toga oltara čuvale dugo kod Macana Topalovića. Uz kanonske slike Isusova lika i Srca Marijina na jednoj je bila urezana godina 1772. Isti “Babo” svjedoči da su se ove daske kao znamenje iznosile u vrijeme nevremena (str.125-126).

Sveta misa slavljena je u nazočnosti mnogih vjernika a poslije svete mise uslijedilo je druženje i veselje uz iće I piće.

Viki

Večer domaće kuhinje 2024. godine

Godinama sudjelujemo na Gastro manifestaciji u našem Kotor Varošu. Žene župe su se svojski potrudile i napravile kolače i slana jela, te smo u ponudi imali preko 50 vrsta raznih jela. Ne moramo naglašavati da je degustacija bila uspješna, na stolovima nije ništa ostalo, hrana je bila izvrsna i sve se pojelo.

Svi sudionici dobili su nagrade a našem Župnom uredu pripala je nagrada za najljepše uređen štand. Novčani iznos od 200 KM koji smo dobili donirali smo kao i svake godine u Kruh svetog Ante za pomoć siromašnih u župi.

Posjetioci su mogli uživati u hrani, piću a mogli su i kupiti ručne radove i proizvode od voća i povrća.

Pokrovitelji manifestacije 2024 su bili općina Kotor Varoš i JU "Centar za kulturu, sport I informisanje" Kotor Varoš.

Zahvaljujemo svim učesnicama a iduće godine smislit ćemo još bolju i raznovrsniju ponudu.

Viki

Mala Gospa

U našoj župi, župi Rođenja Blažene Djevice Marije u Kotor Varošu 8. rujna ove godine proslavljen je patron župe.

Svečano misno slavlje na sam dan započelo je u 11 sati koju je predvodio fra Anto Šimunović uz koncelebraciju župnika fra Zorana Mandića i fra Jure Aščića.

Mala Gospa blagdan je rođenja Blažene Djevice Marije, Majke Gospodina našega Isusa Krista. Poslije mise za sve prisutne pripremljen je ručak.

I ovo je bio jedan poseban dan za nas i naš kraj i ljude koji žive u njemu.

Viki

Posjet župi Kotor Varoš

Predsjednik Hrvatskog narodnog sabora Bosne i Hercegovine dr. Dragan Čović uz izaslanstvo, posjetio je danas Župu Rođenja Blažene Djevice Marije u Kotor Varošu, gdje ih je dočekao župnik fra Zoran Mandić.

Tijekom posjeta, predsjednik Čović je naglasio značaj dugoročnog opstanka ove župe kao važnog simbola vjerskog i kulturnog identiteta hrvatskog naroda na ovim prostorima. Istaknuo je važnost daljnog ulaganja u očuvanje vjerskih objekata, koji ne samo da njeguju duhovnu dimenziju, nego i osnažuju zajedništvo među

vjernicima.

Župnik fra Zoran Mandić iznio je povijesni značaj župe, koja datira iz srednjeg vijeka, te istaknuo napore lokalne zajednice u očuvanju sakralne baštine. Istaknuto je da je kroz stoljeća, župa bila svjetionik vjere i nade, čak i u najtežim vremenima, a njezina obnova kroz godine je bila prioritet svih vjernika.

Na kraju posjeta, svi nazočni su izrazili svoju podršku dalnjim naporima za očuvanje i njegovanje vjere te naglasili važnost zajedničkog rada na očuvanju hrvatske vjerske i kulturne baštine u Bosni i Hercegovini.

Uz predsjednika Čovića, današnjem posjetu nazočili su i Zastupnica u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Darijana Filipović, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, dopredsjednik Republike Srpske iz reda hrvatskog naroda Davor Pranjić te generalni konzul Republike Hrvatske u Banja Luci Zoran Piličić.

dr. Davor Pranjić

Bašćinska špilja

Na prvu subotu u listopadu, tj. 6. listopada, okupio se veliki broj vjernika i župljana kod „Bašćinske špilje odlaska i nade u povratak“ slaveći sv. Misu za naše žrtve, zahvaljujući Bogu za njegova dobročinstva i stavljajući svoje živote u njegove ruke.

Svetu misu predvodio je fra Marko Bandalo uz koncelebraciju fra Zorana Mandića i fra Jure Aščića. U svojoj propovijedi fra Marko se osvrnuo na odlazak mnogih kotorvarošana ali na pokazivanje ljubavi i brige za svojim krajom. Poslije sv. Mise svi su pozvani na ručak koji je prošao u lijepom prijateljskom okružju i raspoloženju.

Poznato je da Ekipa kod Kipa od 2012. godine uz dogovor sa župnikom organizira proslavu svete mise kao i sami ručak i druženje svih

kotorvarošana.

I ovaj puta želimo se Ekipi zahvaliti od srca i neka ih prati i čuva Gospin zagovor.

Viki

Listopadska rekolekcija u Kotor Varošu

Dana 16. listopada 2024. u župi Kotor Varoš održana je redovna listopadska rekolekcija naše biskupije.

Biskup mons. Željko Majić je u 10:00 sati predslavio svetu misu uz koncelebraciju svih prisutnih svećenika i redovnika koji djeluju u banjolučkoj biskupiji. U svojoj propovijedi biskup Željko je svoj subraći svećenicima stavio na srce da se čuvaju licemjerstva te ih potaknuo na potrebu osvjećivanja molitve i rada na novim duhovnim zvanjima.

Nakon svete mise u 11:00 sati je održano predavanje mons. Ivice Božinovića, ravnatelja KŠC-a u Banjoj Luci koji je predstavio deklaraciju Dignitas infinita (O ljudskom dostojarstvu).

Kako je predavač istaknuo, deklaracija je dokument u formi svečane izjave koja sadrži tekst o važnim pitanjima. U ovom slučaju je to aktualna tema o ljudskom dostojarstvu. Dostojarstvo pripada svakoj ljudskoj osobi u njenoj biti i postojanju. Predstavljujući ovu deklaraciju don

Ivica je naglasio kako postoje četiri razine dostojarstva: ontološka, moralna, društvena I egzistencijalna.

Ontološko dostojarstvo ljudske osobe nije ograničeno okolnostima da ono može nestati. Ljudska osoba posjeduje bezgranično dostojarstvo koje je primilo od Boga. U toj deklaraciji se obrađuje trinaest tema a koje se odnose na dostojarstvo ljudske osobe.

Izvor: Samostan Petrićevac

KOTOR VAROŠ - 32. obljetnica borbe, stradanja i progona Hrvata iz Kotor Varoša

Danas 19.10.2024. godine smo u Kotor Varošu dostojarstveno i s pijetetom prema žrtvama obilježili 32. obljetnicu borbe, stradanja i progona Hrvata iz kotorvaroške doline. 17. listopad 1992.

jedan je od najtežih dana u njihovoј povijesti - dan kada je nekoliko tisuća preostalih Hrvata, poslije četveromjesečnih teških borbi i stradanja, prognano sa svojih stoljetnih ognjišta. U spomen na njihovu žrtvu vijence su položili predstavnici udruga kotorvaroških Hrvata i veterana HVO, Generalnog konzulata RH u Banjoj Luci i dopredsjednik RS iz reda hrvatskog naroda dr. Davor Pranjić.

Danas, 32 godine poslije, jedino od čega nikada ne smijemo odustati jest traženje istine i kažnjavanje onih koji su počinili teški i nečovječni zločin nad nenaoružanim civilima. 177 ubijenih Hrvata, nekoliko stotina ranjenih i zatočenih te tisuće prognanih u samo četiri ljetna mjeseca 1992. trajni su nam podsjetnik da čuvamo sjećanje i spomen na njihovu žrtvu.

Zoran Pilićić

Ekipa na djelu

Jedna grupa vrijednih Orahovljana prošli vikend točnije 19.10.2024. godine je provela radno u Orahovi. Da vole svoj kraj, da gaje ljubav i poštovanjem prema svom selu i filijalnoj crkvi pokazali su. Marijan Miškić i njegova vrijedna ekipa došli su i završili vanjsko uređenje filijalne crkve, tako da je crkva dobila svoj konačno novi i lijepi izgled. Urađena je fasada na crkvi i konačno su vanjski radovi završeni.

Napominjemo da je na filijalnoj crkvi sv. Ive u Orahovi zamijenjena sva vanjska stolarija (ulazna vrata i prozori) zahvaljujući samim Orahovljanim koji su skupili novce, došli i uradili sami radove na crkvi.

Inače oni često dođu u svoje selo i mogu biti jedan od primjera kako se voli i pazi crkva, groblje i samo selo.

Viki

ZLATNI PIR MARKA I KATE GRGIĆ

Doživjeti 50 godina braka je nešto što malo koji bračni par na ovom svijetu ima privilegiju da proslavi. Oni koji ovakvu svadbu obilježavaju mogu se smatrati pravim srećnicima, jer proslaviti 50 godina braka je izuzetno rijetko i dirljivo.

Marko i Kata na Rokovo 16.8. 2024. godine za vrijeme svete mise obnovili su svoje bračne zavjete u župnoj crkvi. Svečano misno slavlje predslavio je fra Zoran Mandić u nazočnosti njihove rodbine, te u svojim riječima istaknuo značenje jubilarnog broja 50. Tom prilikom im je poklonio prekrasnu sliku crkve sv. Leopoloda

Mandića iz Zabrdja.

U braku su rodili četvoro djece tri sina i jednu kćerku. Djeca su im izrodila 7 praunučadi. Život nije bio lak. Živjeli su u skladu i razumijevanju, sami su rješavali životne teškoće i dijelili dobro.

Marko je od 1978. godine radio u Austriji, povremeno dolazio, supruga je pazila na djecu i radila u domaćinstvu. Došavši jedne godine zatekao se kući kad je otpočeo nesretni rat 1992. godine te je uspio izaći 8.12. te godine i otići u Austriju. Za Božić došla je supruga s djecom. Tu su živjeli, djecu školovali. Kad su bili uvjeti vratili su se svojoj kući 2009. godine. Imanje je bilo devastirano. Sami su iz svojih sredstava obnovili kuću i doveli u red. Od 2009. godine on i supruga žive u Kotor Varošu, sretni su, lijepo im je u svom imanju..

Djeca dolaze kad mogu i raduju se svakom njihovom dolasku kao i dolasku praunučadi. Nakon svete mise uslijedilo je čestitanje i fotografiranje, a mi želimo Marku i Kati još puno godina zajedničkog života i obilje Božjeg blagoslova.

Viki

Godišnjica smrti fra Stipe Karajice (1965.–2023.)

U utorak, 24. rujna 2024. godine, u Jajcu je obilježena godišnjica smrti fra Stipe Karajice. Na obilježavanje su pristigli članovi obitelji i prijatelji pokojnog fra Stipe. Obitelj i prijatelji su se nakon dolaska u Jajce okupili na gradskom groblju Mašet izmolili opijelo za fra Stipu. Potom su se uputili u samostansku i župnu crkvu Uznesenja BDM u kojoj je slavljenja i sveta misa. Svetu misu je predvodio provincijal Bosne Srebrenе fra Zdravko Dadić, prijatelj pokojnog fra Stipe.

U kratkoj propovijedi fra Zdravko se prijetio prijatelja i brata Stipe koji je život proveo u okupljanju drugih. Tako nas je, iako nije više među nama, i dalje nastavio okupljati iz vječnosti.

Nakon svete mise okupljeni su se uz ručak i razgovor prisjetili pokojnoga brata i prijatelja.

Bilješka o Jozinim Zabilješkama

Fra Mišo Sirovina

PISANJE

U povratku za Rotterdam redovito bih svraćao u München. Posjetio bih brata. Prepolovio bih napor puta. Možda je to bilo baš kad sam zadnji put tako. Ima od toga i pet godina. Bio je kraj ljeta. Dogovorili smo se gdje ćemo se i kada sresti. Vrlo pedantno i precizno, rekao bih tipično za njega, ispisao mi je upute. Ajde što je napisao broj vlaka, i stanicu Universität na kojoj sam trebao izaći – to se i podrazumijevalo – ali su njegove upute bile obogaćene još nekim detaljima. Sugerirao mi je da uzmem zadnji vagon i izidem na najbliži izlaz te se popnem gore.

On će me čekati ispred Ludwigskirche, na stepenicama, uz njemu tako svojstven duhoviti dodatak „gdje uglavnom sjede prosjaci i pene“. Eto toga sam prijepodneva tamo i tako sreо Jozu Džambu. A upoznao sam ga puno prije, čitajući njegove tekstove. To je bilo još u mojim studentskim danima, a od tada je prošlo skoro četvrt stoljeća.

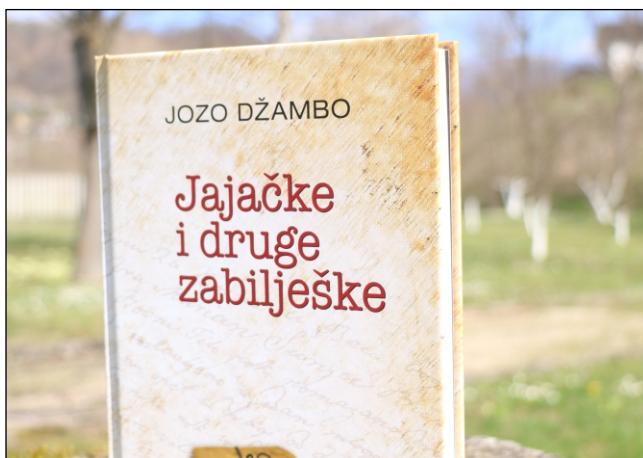
Pisao o poznatom ili nepoznatom mi, jednako interesantan. Sjećam se njegovog teksta o mom zemljaku i rođaku, ex-fratru i bivšem profesoru na Franjevačkoj Teologiji u Sarajevu Anti Slavku Kovačiću. Jozo je također povjesničar, no možda i više od te društvene zbilje i tog područja profesionalne preokupacije zajedničko je ovoj dvojici, autoru teksta i čovjeku kome je isti posvećen, predanost, temeljitost, strpljivost i bibliotekarska preciznost u radu. A kako mi je tek zanimljivo bilo Jozino sjećanje na profesora njemačkog u petom razredu, uspomena na pjesnika Iliju Ladina, inače po zanimanju profesora francuskog jezika. S jedne strane čudesno topla priča a s druge absurdna situacija. On sjajno i blago piše o apsurdnom. Možda je upravo u ovome razlog

zašto se još uvijek bavi bosanskim fratrima? Iz ljubavi prema njima, i zbog toga što su (njemu) mnogi od njih duhovna sol zemlje ove zemlje, veliki dio svoga angažmana (a onda i života) posvetio je upravo njima. Čini to volonterski; kao da je već nagrađen samim tim što se stručno bavi i piše o njima ili surađuje s njima. Kao još nekima – najčešće se spominju imena dvojice velikih Ivana: Andrića i Lovrenovića – trebala bi Bosna Srebrena iz zahvalnosti podići spomenik i malenom i skromnom Jozu iz Matine.

Kako sam živio u zemlji gdje je bicikl gotovo relikvija, i kontaktirao brojne kojima je bicikliranje puno više od hobija, jednoj sam fanatičnoj zaljubljenici u vozikanje dao Džambin tekst o biciklu. Ono što se moglo pročitati u tom tekstu, moglo se pročitati u sjaju očiju i oduševljenom izrazu lica te žene.

Sve te zanimljivosti, pregršt zabavnih, simpatičnih, tragikomičnih i neobičnih detalja o nečemu toliko banalnom i plastičnom kao što je bicikl, sve je to pisalo na njezinom licu nakon pročitanog teksta.

Umjesto svih ovih prapovijesnih Jozinih bilješki, umjesto i nekih posve novih poput bavarske razglednice koja nam otkriva odakle medo na grbu pape Benedikta XVI. ili zašto je 7. srpnja u bavarskom pitoresknom mjestu Jesenwang crkva puna konja, nekoliko redaka o njegovoj knjizi koja je tiskana ovog proljeća. Knjiga je naslovljena Jajačke i druge zabilješke, pa je ovo svojevrsna (za)bilješka o tim zabilješkama. Ako izostavimo Predgovor, kao i Rječnik manje poznatih pojmoveva, Kazalo osobnih imena, te

Biobibliografske bilješke, preostaje pet zasebnih cjelina. Prve se tri sadržajno odnose na ono iz naslova jajačke a zadnje dvije na druge bilješke. Nemoguće se oteti dojmu da svatko u svakoj od cjelina može naći nešto što će ga zaintrigirati a potom i oduševiti. Jozo Džambo je pisac malih povijesnih detalja u nekim velikim povijesnim pričama. Njegove bilješke su zrakice sunca u blještavilu svemira, kapi slatke vode u oceanu slane. Filtrirane, pročišćene, prosijane kroz sita i rešeta slučajnosti, podudarnosti i zanimljivosti one su zrna bisera nekog golemog trenutka u pustinji vremena. Svaka je zabilješka obogaćena pomno odabranim odgovarajućim fotografijama koje pojašnjavaju i dočaravaju tekst.

Što izdvojiti iz ovog plodonosnog bunara čarobnih malih povijesti? Jedna svakako takva je i Dvoboj u Doboju. Naslov djeluje kao igra riječi ali je zapravo jedna neobična dvostruka činjenica. Najprije to je jedna zgoda koja se prepričava kao anegdota iz visočke anegdotama bogate gimnazijске ostavštine prema kojoj je veliki ruski pisac Puškin stradao u Doboju umjesto u dvoboju. A onda je i stvarni događaj s konca 19. stoljeća: dvoboj koji se odigrao u Doboju. U Svašticama, kako se zove posljednja cjelina ove knjige, ima baš svega: o gangi i o Nobelovoj nagradi, o glasinama kao takvim i o poljskom časopisu kao paradigm slobode mišljenja i govora za koji su pisali najveći intelektualci te zemlje, o tome tko je bila Flory Jagoda ali i o tome tko je Hasan Smajlović (Maglajlija koji je proizveo prvi bicikl u Bosni i to koncem 19. stoljeća, a cijeli bicikl bio je napravljen samo od drveta).

Ništa manje interesantna cjelina – ona naslovljena S rubova povijesti – otkriva nam tragičnu sudbinu umjetničkog blaga bosanskih samostana, neobičnu povijest fojničke misnice, kako su miševi izgrizli Osmanidu, po mišljenju samog autora fra Grge Martića najvažnije njegovo djelo, što je to Lojkin efekt itd. Priča o umjetninama koje su, na ovaj ili onaj način, završavale u tuđem posjedu, aktualna je svjetska problematika. Pitanje što bi bilo da nije bilo Hitlera jest ono pitanje koje postavljaju svi: što bi bilo kad bi bilo. Ali od Jozu saznajemo da se neki gostioničar Leopold Lojka pitao kako nije brže, spretnije i bolje reagirao kad se

d o g o d i o a t e n t a t n a a u s t r o u g a r s k o g prestolonasljednika, pa se po njemu ta grižnja savjesti samo da sam ja drugačije napravio zove efekt Lojka, te da je on primjenjiv i na velikog austrijskog ekspresionističkog slikara Oskara Kokoschku koji je dobio stipendiju za bečku likovnu akademiju one iste godine kada je za nju aplicirao i onda, jer je odbijen, umjesto slikara postao političar Adolf Hitler.

U tom istom tekstu saznajemo i za Johanna Kühbergera, katedralnog orguljaša iz Passaua, koji je iz ledenog Inna izvukao malenog dječaka i tako spasio život nikome drugom nego baš Hitleru.

Mogla bi se izdvojiti i poneka neobičnost iz tekstova o Jajcu i Podmilačju. Umjesto toga valja nam barem naglasiti koliko je pažnje, vremena, radoznanosti i marljivosti uloženo da se pronađu svi ti zapisi po arhivima i knjižnicama. Iz ničega, gotovo nikakvog traga, jedva neznatne informacije, Jozo njemu svojstvenim darom namiriše zanimljivost koju onda zabilježi.

Na kraju ču spomenuti samo jednu malu stilsku karakteristiku: to je Jozin humor. Ima ga posvuda, u svakoj priči. On je nekad skriven između redaka, ali neizbjegjan. Ima ga točno onoliko koliko treba, na mjeru, tako da ne oduzima od ozbiljnosti napisanog a daje okus čitanju. Tako u tekstu Kako dobiti Nobela? spominje Jozo da je

hrvatska spisateljica Ivana Brlić-Mažuranić bila nominirana četiri puta, a piše kako se na listi predlaganih kandidata našlo i ime manje poznatog hrvatskog književnika Josipa Kosora.

On se pismom obraća književniku Stefanu Zweigu da se zauzme za njega jer je načuo da će nagrada za 1939. biti dodijeljena južnoslavenskom autoru, a kako je njemu zapravo jedini konkurent žena čiji je stvaralački talent upitan (sic! dotični piše u svom pismu govoreći o njoj kao anonimcu i mediokritetu), nekako se podrazumijeva da bi on trebao biti laureat. Od Jozinog bolji završetak za ovu svašticu nemoguće je napisati. A on završava ovako.

Nobelovu nagradu za književnost za godinu 1939. dobio je finski autor Frans Eemil Sillanpää. Ivana Brlić-Mažuranić umrla je 21. rujna 1938. samo pet mjeseci nakon Kosorova pisma. Nagradu te godine dobila je američka književnica Pearl Buck.

A Kosor? Od Nobela dakako nije bilo ništa. Umro je potpuno zaboravljen. Umro je 1961. godine u Dubrovniku, dakle upravo one godine kadaje Ivo Andrić dobio Nobelovu nagradu. Neka tako završi i ovaj tekst.

Tekst objavljen u: Vjesnik Franjevačkog samostana Svetog Luke, god XVIII, broj 205-206, str 10-11.

Zaton (Šibenski)

MOJE PUTOVANJE

Moj prvi susret s Zatom dogodio se jednog rujanskog predvečerja. Silazak s magistrale i dolazak u Zaton zauvijek ču pamtitи. Ne znam što sam očekivala od Zatona obzirom da sam prvi put dolazila ali te lijepi večeri bio je jedan prekrasan susret i doživljaj. Dolazak u sutan. Volim more i u Zaton sam se te večeri zaljubila. Meni je prekrasan. Malen, intiman stvoren za uživanje i ljubav.

Zaton je malo mjesto u blizini Šibenika, u kojemu ljeti vlada pomalo idilična atmosfera. Klima i more jednako su ugodni kao i u razvikanijim odredištima u susjedstvu, no gužve su znatno manje. Ima nekoliko plaža od kojih je najpoznatija Zvizda.

Plaža Zvizda nalazi se južno od središta Zatona. Smještena je u u sjeni borova, uz koje je nasut šljunak, pa se možete udobno smjestiti u hladovini. Plaža je, osim spomenutih šljunčanih dijelova, betonske podloge.

Cijelo je to područje popularno među nautičarima, dok se kupači okupljaju na zatonskoj sjevernoj obali. Klima i more jednako su ugodni no gužve su znatno manje.

Upravo se na ovoj morskoj ruti između Šibenika i Zatona održavaju brojna međunarodna i nacionalna natjecanja u veslanju.

Ime Zaton prvi put se spominje godine 1322. u

dokumentu kojim kralj Karlo I. potvrđuje Šibeniku povlastice (Šibenski diplomatarij, str. 17). "Unutar granice nalazi se otok Sustipanac kod Pirovca, zemlja Oštrica, Ivinj, Pišća, Zaton, Dolac Buzelaze (Dobri dolac), Vodokrat (Vodice i Srima)".

Arheolozi tvrde da su po ovim brežuljcima i uvalama trčali jeleni i divlji konji, pa čak i nosorozi. Pronađeni su njihovi okamenjeni ostaci u pećinama Tradnja i Šarine drage. Pronađeni su tamo i ostaci ljudi, sve tamo od kamenog doba. Neki ljudi, među kojima su bili i Grci, koristili su jednu naseobinu i groblje na brdu Velika Mrdakovica, dva - tri kilometra udaljenog od Zatona. Put do Mrdakovice iz zatonske luke vodi kroz pitomu i plodnu dolinu Drage.

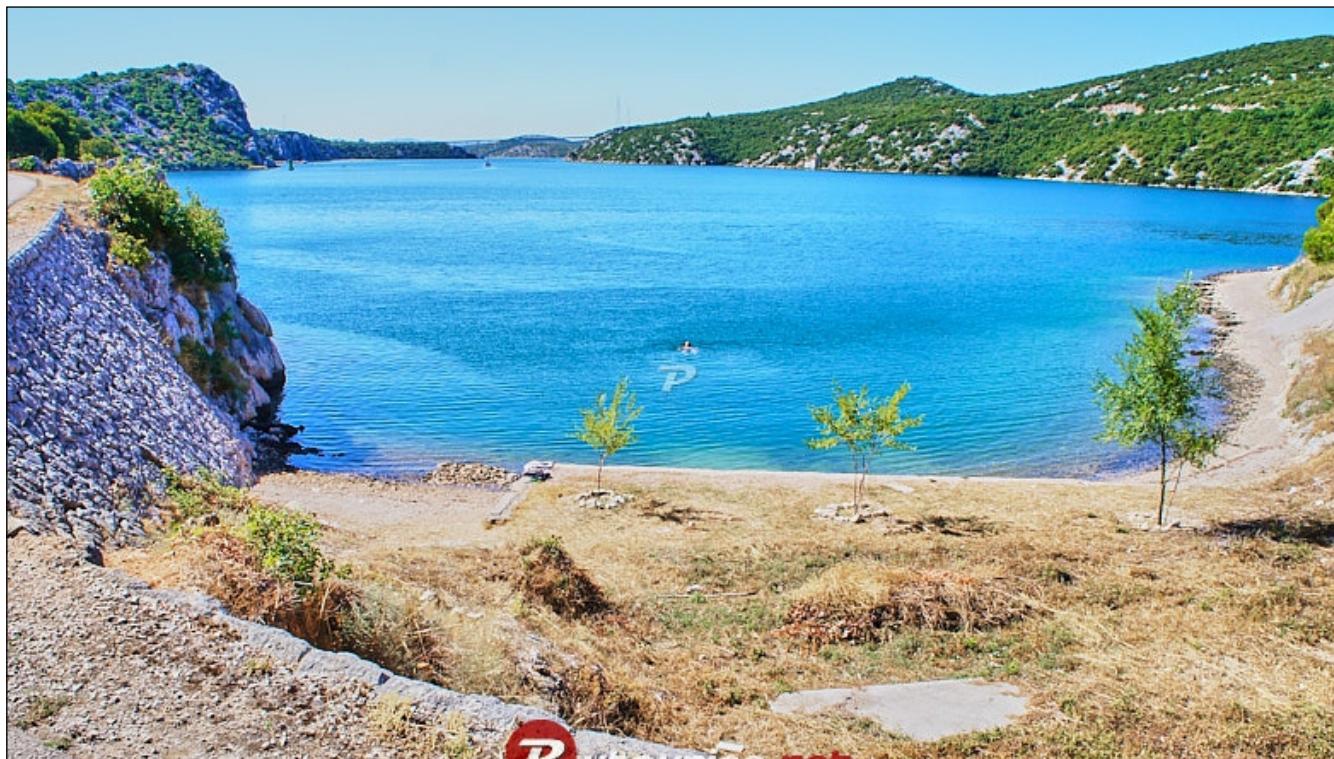
U knjizi **STOLJEĆA ARHEOLOGIJE NA ŠIBENSKOM PODRUČJU** arheolog Željko Krnčević piše: "Iskopavanja su vršena na samoj gradini Velika Mrdakovica, gdje su otkriveni ostaci gradinskog naselja i fortifikacijskog sustava. Istraženo je više od stotinu grobova s bogatim prilozima. Nekropolu datiramo u široki vremenski okvir, i to od VI. do I. stoljeća prije Krista."

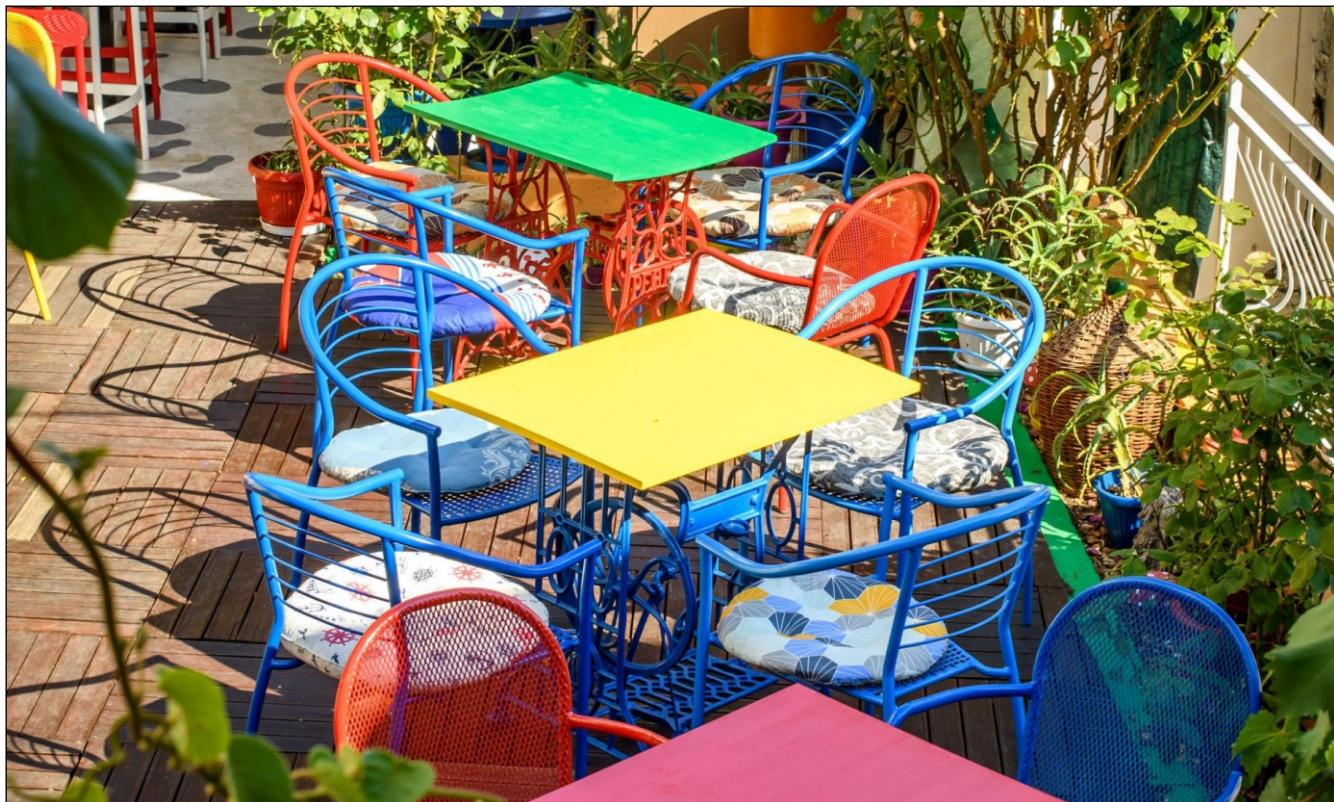
U knjizi **MATERIJALNA KULTURA HRVATA OD VII. DO IX. STOLJEĆA**, arheolog Janko Belošević piše: "Na području gradine

Mrdakovica, nedaleko Zatona kod Šibenika, velika je kompleksna nekropola koju istražuje Muzej grada Šibenika. Među prapovijesnim i antičkim grobovima na tom lokalitetu otkriven je i jedan starohrvatski grob koji je djelomice usječen u liticu. Taj se grob na osnovu grobnih priloga (dvije keramičke posude i jedan željezni nož) može okvirno datirati u VIII. stoljeće."

Tako se i područje Zatona, makar zasad i s jednim grobom, uključuje u ranu hrvatsku povijest. Daljnje istraživanje lokaliteta pokazat će je li riječ o usamljenom starohrvatskom grobu, ili možda o više starohrvatskih grobova u sklopu prapovijesne i antičke nekropole. više o Velikoj Mrdakovici

ZATON se povezuje sa selom **HUMLJANI** koje se nalazilo nedaleko od Zatona, a nastalo je 1433. godine (villa Humlavo). Mjesto je imalo crkvu sv. Jurja. Petar i Pavao Dragoević i Petar Bassanio iz Zadra, u ime svog sina, opata sv. Nikole u Kanalu, kao patroni za Crkvu i nadarje sv. Jurja, predaju predmete te crkve bratovštini sv. Luke u Zatonu. U zatonsku crkvu sklonila se i bratovština iz Humljana zbog Turaka. Suci Zatona obavezali su se da će predmete čuvati i spasiti u kuli Petra Tavilića, koja je pružala sigurnost. Navode se i imena seljaka iz Humljana. Zadnji se spominju

Mate i Marko Zoričić, a "svi su oni bratimi Nove crkve u Šibeniku 1602. godine". Ta veza s "Opatijom u Kanalu" i s Novom crkvom upućuje nas da su Humljani mogli biti južno od Zatona, bliže šibenskom Docu.

Pišući o Opatiji sv. Nikole u Kanalu sv. Ante, Stošić navodi da je imala zemlje na otoku Lupcu, a prokurator za te zemlje bio je 1494.g. Nikola Tavilić pok. Tome. Isti Nikola Tavilić pok. Tome ugovorio je 1508. godine, da mu braća Ivan i Vicko Dominković sagrade kuću u Humljanima. Javljuju se kao vlasnici mlinica na Krki i solana u Zablaću. Za nas osobito je važan podatak: 12. lipnja 1535. godine Toma Tavilić iznajmljuje svoju kulu u Zatonu Krsti Kosiriću na osam godina za 110 lira. Kula se nalazila blizu mora gdje su biskupske zemlje. Rod se ranije pisao Tavilić, a kasnije Tavelić, pa smo prvo imali blaženog Nikolu Tavilića, a poslije svetog Nikolu Tavelića. Podaci o obitelji Tavelić postaju još zanimljiviji kad se povežu i usporede s geografskim kartama iz njihova vremena. Na nekim kartama ispisano je ime Zatona na poseban način. Na jednoj karti ispred kule piše SXATO. Starom transkripcijom SX označava glas Z. Glas N u riječi Zaton slabo se čuje

pa je crtač najvjerojatnije izostavio znak. Ovaj način pisanja imena Zaton mogao bi biti dokaz kako je naselje Zaton nosilo hrvatsko ime od samog osnutka te da ni pod tuđinskom vlašću nije bilo prevodjeno na strane jezike.

Duž obale nalazi se nekoliko kafića i restorana a jedno od poznatiji je živopisan lokal koji osvaja igrom boja i detalja. Riječ je o prostoru koji je puno više od klasičnog kafića ili kluba. U njemu se održavaju plesne večeri, glazbene svirke, izložbe, promocije... U njemu se jednostavno - gušta. Otud i sam naziv Guštaona. Smješten je u starom, dograđenom objektu svega 20 metara od mora, s fenomenalnim pogledom. Površine je 100 kvadrata, a sastoji se od nekoliko mini cjelina zanimljiva uređenja. Neke od njih nose nazive poput Ulice, Balkona... Zanimljivo, svi stolovi su stare šivače mašine, dok su svjetla brodske mesingirane lampe. Ali što više pričati i pisati, dodite i uvjerite se u ljepotu mora, zraka, posebice ljetnjih večeri koje te ispunjavaju nekom sjetom i čežnjom.

Viki

OBRAZOVANJE: Temelj u borbi protiv ekološkog kriminala

Ekološki kriminal predstavlja ozbiljnu prijetnju planeti Zemlji, s širokim rasponom ilegalnih aktivnosti koje uključuju nezakonitu trgovinu ugroženim vrstama, nelegalnu sjeću šuma, ilegalno odlaganje otpada, ilegalni ribolov i mnoge druge. Ovaj oblik kriminala ne samo da ima ozbiljne ekonomске posljedice, već i duboke ekološke implikacije, ugrožavajući biodiverzitet, kvalitetu zraka i vode, te opću održivost ekosistema.

Jedan od ključnih koraka u suzbijanju ekološkog kriminala je podizanje svijesti o ozbiljnosti ovog problema. Edukativne institucije, od osnovnih škola do univerziteta, imaju ključnu ulogu u informiranju javnosti o prirodi i posljedicama ekološkog kriminala. Kampanje javnih informacija, seminari, i radionice mogu pridonijeti tome da ljudi shvate kako nezakonite aktivnosti utiču na ekosustave, ugrožavajući stabilnost planete.

U radu podizanja svijesti o ekološkom kriminalu, istraživanja pokazuju da su kampanje koje se fokusiraju na stvarne priče i primjere iz prakse, te pružaju konkretna rješenja i akcije,

najučinkovitije.

Obrazovanje stručnjaka/kinja za bolje sutra

Obrazovanje igra ključnu ulogu u razvoju stručnjaka/kinja koji su sposobni identificirati, dokumentirati i analizirati ekološke prekršaje. Studenti/ice koji se obrazuju u područjima poput biologije, ekologije, forenzike, i prava postaju ključni članovi/ice timova koji rade na istraživanju ovih zločina. Razumijevanje ekoloških sistema i sposobnost primjene najnovijih tehnologija, kao što su satelitsko praćenje ili forenzička analiza, ključno je za učinkovito suzbijanje ekološkog kriminala.

U ovom kontekstu, organizacije poput Europskog centra za studije o ekološkom kriminalu (ECEC) igraju ključnu ulogu u pružanju obrazovnih resursa i stručnog usavršavanja za one koji žele raditi u suzbijanju ekoloških prekršaja.

Međutim, jedan od glavnih segmenata koji mogu smanjiti ekološki kriminal, odnosno povećati svijest o ekologiji jeste pravovremena i učinkovita edukacija mlađih generacija. Samim time, dovoljno prostora u planu i programu gdje bi se izučavale nauke poput biologije i ekologije, dosta će

poboljšati svijest o ovoj temi.

Vlada Kantona Sarajevo je usvojila inicijative koje se odnose na plan i program rada u osnovnim školama, gdje će se učenici/ce sretati sa ekologijom kroz svih devet godina svog osnovnog obrazovanja. Ovakav pristup predstavlja pionirski poduhvat u zalaganju za učenje o značaju okoliša, ali ujedno i temelj za školarce.

Ovo može znatno poboljšati edukaciju o ekologiji i značaju prirode za planetu Zemlju, ali i samog čovjeka od ranijeg doba života. Takvim radom će se stvoriti generacije mlađih ljudi koji će imati bolji stepen svjesnosti o pitanjima ekološkog kriminala, ali i njegovom prepoznavanju.

Tehnološki napredak omogućava adekvatan odgovor na okolišni kriminal

Tehnološki napredak igra ključnu ulogu u otkrivanju ekoloških zločina. Stručnjaci/kinje moraju biti obučeni za korištenje najsavremenijih tehnologija poput geografskih informacijskih sustava (GIS), analize DNK tragova, senzora za praćenje zagađenja i drugih alata. Ova tehnološka oruđa ne samo da pomažu u otkrivanju prekršaja već i u prikupljanju čvrstih dokaza koji su od suštinske važnosti za pokretanje pravnih postupaka.

Primjerice, primjena dronova u praćenju šumske sječe ili praćenje nelegalnog ribolova omogućava efikasno prikupljanje podataka iz teško dostupnih područja. Ova tehnološka rješenja omogućavaju bržu reakciju na ekološke prekršaje i povećavaju šanse za uspjeh u otkrivanju počinitelja.

Pored toga što se kroz obrazovne institucije edukuju djeca, pa kasnije i mladi, stvaraju se i programi koji nude raznolike sadržaje, te na taj način se pospješuje sama svijest o ovom pitanju. Potrebno je spomenuti i to da je važan i broj stručnjaka/kinja i u ovoj oblasti, jer ako bi se radilo na prilagodbi kurikuluma i samih nastavnih jedinica, ne samo u osnovnim školama, već kasnije i u srednjim ali posebice na univerzitetima, onda bi se ofromio novi kadar ljudi koji bi mogli znatno da pomognu u suzbijanju ekološkog kriminala.

Regulatorni okvir za suzbijanje okolišnog kriminala

Obrazovani stručnjaci/kinje imaju ključnu ulogu u stvaranju regulatornih okvira i politika usmjerjenih prema suzbijanju ekološkog kriminala. Razumijevanje ekoloških sistema i zakonodavstva omogućuje im da doprinesu stvaranju održivih politika koje štite prirodu od nezakonitih aktivnosti. Osim toga, znanstveno utemeljena istraživanja koja proizlaze iz obrazovanja mogu poslužiti kao osnova za razvoj novih zakonskih rješenja.

U stvaranju međunarodnih mreža stručnjaka obrazovanje ima ključnu ulogu, jer na taj način se dijele informacije, najbolje prakse i najnovija saznanja u borbi protiv ekoloških prijetnji. Razmjena studenata/ica, istraživača/ica i stručnjaka/kinja iz različitih dijelova svijeta omogućava stvaranje globalne koalicije posvećene

očuvanju okoliša.

Projekti poput Erasmus Mundus programa, koji omogućava razmjenu studenata/ica i istraživača/ica iz cijelog svijeta, doprinose globalnoj suradnji u borbi protiv ekološkog kriminala. Kroz omogućavanja razmjene, mladima i prosvjetnim radnicima omogućavaju se prilike za razmjenu znanja, iskustva i dobrih praksi, ali i networking koji u kasnijem periodu razvija mrežu ljudi širom Evrope, ali i svijeta da zajednički djeluju u borbi za okoliš.

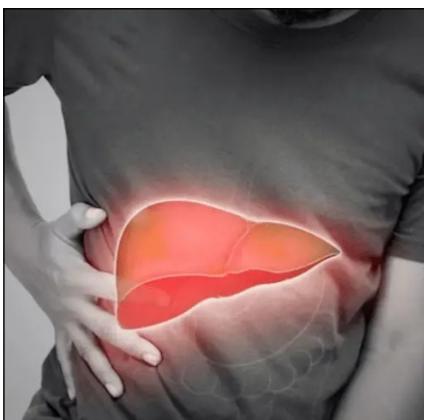
<http://globalanalitika.com>

Ljekaruša fra Jure Marčinkovića JETRA

U zadnje vrijeme imam problema s jetrom. Bio sam na pregledima i ustanovljeno je da nije ništa opasno, ali je jetra povećana i otvrđnula. Zašto dolazi do povećanja jetre, je li to opasno i može li se liječiti ljekovitim biljem?

ODGOVOR

Jetra je najveća tjelesna žljezda, crvenosmeđe boje, teška do dva kilograma. Sadržava više od 500 različitih enzima za suzbijanje klica i rastvaranje tvari u tijelu. Obavlja brojne zadaće: čisti krv, odstranjuje crvena krvna zrnca, izlučuje žuč i ubacuje je u dvanaestnik da otapa masti, skladišti ugljikohidrate, ravna šećerom, neutralizira

štetne otpatke i pretvara ih u mokraćevinu. Poveća se zbog različitih bolesti, kao što su akutna i kronična upala, ciroza i masna jetra. Uz dogovor s liječnikom preporučujem da, osim liječničke terapije, učinite i sljedeće.

Krumpirova kora. U šalicu vode stavite koru jednoga srednjeg oguljenog krumpira, koji mora biti neposipan protiv klijanja i po mogućnosti iz prirodnog uzgoja, prokuhajte pet minuta i pustite da se ohladi te popijte hladno i na gutljaje. Pije se tri tjedna, slijedi tjedan stanke i kura se ponovi.

Oblog od švedske gorčice. Ako se zbog povećanja jetre javi otežano disanje djelotvorno je područje jetre namazati nevenovom mašću i preko toga staviti kao oblog natopljenu lanenu krpu sa švedskom gorčicom. Preko dana držite oblog četiri sata, a navečer ih ponovno stavite i ostavite cijelu noć. Činite tako tri tjedna, napravite tjedan stanke pa ponovite.

Dimnjača (Fumaria officinalis). Ujutro natašte, u vrijeme biljne vegetacije, sažvačite i pojedite jedan list dimnjače. Biljka liječi jetru. Djelotvorna je i kao čaj. U šalicu vode stavite veliku žlicu dimnjače pa, čim provri, maknite s vatre, ostavite 10 minuta poklopljeno i procijedite. Čaj

pijte 10 dana, ne više, i to po šalicu prije doručka, ručka i večere, toplo i na gutljaje. Terapija se može ponoviti nakon mjesec dana. Kura pomaže u slučaju tvrde jetre, ali i kod teških bolesti kože, krasta, kronične slabe stolice i nametnika u crijevima.

Čaj od konopljuše (Eupatorium cannabinum). U šalicu vrele vode stavite malu žlicu konopljuše, ostavite 10 minuta poklopljeno, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Tripit na dan popijte po šalicu čaja. Time se pojačava funkcija jetre. Piti tri tjedna pa slijedi stanka od tjedan dana. Postupak se, prema potrebi, može ponoviti.

Suncokretovo ulje (Helianthi oleum). Smije se upotrebljavati samo hladno prešano suncokretovo ulje koje sadržava 65 posto linolne kiseline i djelotvorno je kod bolesti jetre i žuči. Na dan se uzima najviše 2-3 velike žlice ulja. Mogu se upotrebljavati i

druga ulja, ali nisu djelotvorna kao suncokretovo.

Sok od povrtnice (*Raphanus sativus*). Kod problema s jetrom i žuči koristan je sok od crne rotkve (povrtnice). Triput na dan uzmite po veliku žlicu soka, a kura traje tri tjedna, potom tjedan pauzirajte i onda ponovite kuru. Postupak se može ponavljati dulje vrijeme, sve dok jetra ne ozdravi. Najbolje je rabiti sok, ali se povrtnica može upotrebljavati u bilo kojem obliku. Kod ciroze jetre povrtnica se ne smije uzimati ni u kojem obliku.

Voće i povrće crvene boje. Djeluje pozitivno na rad jetre i pojačava stvaranje crvenih krvnih stanica, zato pri smetnjama u radu tog organa jedite dosta voća i povrća crvene boje. Sami odaberite koje voće i povrće vam najbolje odgovara. U obzir dolaze rajčica, jagoda, trešnja, višnja, crvena naranča, crvena paprika itd.

Med. Korisno je redovito ili barem povremeno da odrasli na dan uzimaju po veliku žlicu meda, a djeca malu. Med je najbolje uzimati ujutro natašte, najmanje 15 minuta prije jela ili

pića. Med se može uzimati svaki dan bez stanki. Sadržava ljekovite tvari koje ne dopuštaju da se masti gomilaju u jetri, a istodobno pojačavaju njezinu funkciju. Šećeraši ne smiju uzimati med.

Prehrana. Kod povećane i otvrđnute jetre prehrana je jednaka kao u slučaju ciroze jetre i hepatitis-a.

AKUTNA UPALA

JETRE (hepatitis acuta) PITANJE

I m a m p r o b l e m a s jetrom, a liječnik mi je rekao da imam akutnu upalu jetre. Što je to akutna upala jetre, je li opasna i ima li biljnih lijekova za tu bolest?

ODGOVOR

Akutna upala jetre uglavnom je izazvana virusima. Dolazi do oštećenja jetrenoga tkiva. Postoji više tipova virusne upale jetre, a najčešći su tzv. virusni hepatitis A, B i C. Hepatitis A prenosi se prljavim rukama, a katkad hranom i vodom. Hepatitis C i B prenosi se krvlju, spolnim dodirom, onečišćenim medicinskim priborom i često poprima kronični oblik.

Osim liječničke terapije, preporučujem i sljedeće biljne pripravke.

Čaj od zečje stope (*Geum urbanum*). U šalicu hladne vode stavite vrhom punu malu žlicu korijena zečje stope, ostavite preko noći (12 sati), podgrijte, procijedite, zasladite s malo meda, dodajte sok od pola limuna te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte 2-3 šalice čaja. Čaj

djeluje kod upale jetre i žuči, ali i jača srce, uklanja proljev i bolove u želudcu. Pije se mjesec dana, a nakon tjedna stanke kura se ponovi.

Čaj od jetrenke (*Hepatica nobilis*). Stavite dvije male žlice mješavine suhih cvjetova i listova jetrenke u šalicu hladne vode, ostavite preko noći (12 sati), podgrijte tako da bude dobro toplo, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte dvije šalice čaja, ali ga nemojte zasladiti. Djelotvorno izbacuje žučni kamenac, pogotovo pjesak, ali pomaže i kod zastoja u jetri i ako je otekla. Pije se mjesec dana, slijedi tjedan stanke i kura se ponovi. Taj čaj i onaj od zečje stope mogu se piti naizmjenično, bez međustanke, mjesec dana jedan pa mjesec dana drugi.

Prah od korijena uspravne petoprste (*Potentillae erectae rhizoma*). Prah od korijena te biljke djelotvoran je u slučaju žutice, ali i otekle jetre,

upale debeloga crijeva i katara crijeva. Ovisno o jačini bolesti, na dan se uzima 3-5 puta po mala žlica korjenova praha i potom se popije 1-2 gutljaja tople vode. Uzima se mjesec dana, tjedan stanke i kura se ponovi. Može se uzimati kad se piju i navedeni čajevi.

Čaj od broćike. Najljekovitija je žuta broćika (*Galium verum*), ali nju je teže nabaviti, pa, ako je nema, preporučujem da se upotrebljava bijela broćika (*Galium mollugo*). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu broćike, ostavite pet minuta poklopljeno i procijedite. Na dan popijte tri šalice čaja, ujutro prije doručka, prije ručka i prije večere, toplo i na gutljaje. Priprema se uvijek neposredno prije same upotrebe. Djelotvoran je u slučaju žutice, ali i bolova u žučnom mjehuru te zastoja u jetri, ubija bacile u mokraći, regulira rad srca i uklanja nesanicu. Pije se tri tjedna, slijedi tjedan stanke i kura se ponovi.

Neven (*Calendula officinalis*). Dobro je u vrelu kokošju juhu, pri kraju kuhanja, a prije samog skidanja s vatre, dodati malo nevenovih cvjetova kao začin jer se tako pojačava funkcija jetre i gušterače.

Čaj od livadne režuhe (*Cardamine pratensis*). U šalicu vrele vode stavite dvije male žlice livadne režuhe, ostavite pet minuta poklopljeno, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte tri šalice čaja, i to s vremena na vrijeme, prije doručka, ručka i večere. Pije se neovisno o drugim čajevima.

Priprema se uvijek prije samog uzimanja čaja. Potiče na rad jetru i bubrege.

Čajna mješavina K. U litru vrele vode stavite četiri velike žlice mješavine jednakih dijelova korijena maslačka (*Taraxaci officinalis radix*), lista ružmarina (*Rosmarini officinalis folium*) i cvijeta stolisnika (*Achillea millefolium*), ostavite poklopljeno sat vremena, procijedite i ulijte u termosicu. Pijte triput na dan po dvije šalice čaja. Pije se tri tjedna, uzme se tjedan stanke i postupak se ponovi.

Čajna mješavina L. U pola litre vrele vode stavite dvije velike žlice mješavine 100 g mirisave kadulje (*Salvia officinalis*), 50 g matičnjaka (*Melissa officinalis*) i 25 g divljega pelina (*Artemisia vulgaris*), ostavite poklopljeno 10 minuta, procijedite i ulijte u termosicu. Tijekom doručka, ručka i večere popijte po šalicu čaja.

Ovčje mlijeko. Sadržava

veliku količinu orotne kiseline (vitamin B13) koja štiti jetru od svih štetnih tvari, donosi magnezij u stanice, smanjuje mokraćnu kiselinu u krvi, a time i nastajanje uloga te kamenaca u bubrežima. Naše tijelo treba na dan oko 50-200 mg vitamina B13, a to znači da biste na dan trebali popiti 100-400 mg ovčjega mlijeka. Kozje mlijeko ima samo 10%, a kravlje 25% vitamina B13 od iste količine koju ima ovčje mlijeko. Vitamina B13 ima još u kiselom mlijeku, jogurtu, kefiru, mladom siru, sirutki i kiselom kupusu.

Orasi. Za bolesnu jetru, bubrege, u slučaju slabe cirkulacije i uloga trebate redovito i dulje vrijeme jesti orahe. Preporučuje se pojesti najviše 3-5 oraha na dan.

Suhe šljive. Kuhajte suhe šljive 10 minuta na laganoj vatri pa triput na dan pojedite po 10 komada (bez vode u kojoj su se kuhale) 15 minuta prije doručka, ručka i večere. Osobe koje su osjetljive i eventualno dobiju proljev, neka ne upotrebljavaju suhe šljive.

Sok od žutike (*Berberis vulgaris*). Uzmite pola kilograma plodova (bobica) žutike, dobro ih zgnječite, dodajte 2-3 velike žlice

žutoga, nerafiniranog šećera, kuhajte 2-3 minute, a zatim ostavite 30 minuta poklopljeno, procijedite. Dvaput na dan popijte po čašu soka koji je izvanredan lijek za oboljelu jetru, pluća i crijeva. Sok pijete tjedan dana, potom tjedan pauzirajte pa ponovite kuru.

Čaj od stolisnika (Achillea millefolium). U šalicu vrele vode stavite dvije male žlice stolisnika, ostavite 10 minuta poklopljeno, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Čaj pijete tri tjedna po tri šalice na dan, tjedan pauzirajte pa ponovite kuru. Djeluje vrlo dobro na rad jetre i žuči, kao i na donji dio trbuha (maternicu, jajnike...) u žena i sjemenika (testisa) u muškarca.

Prehrana. Za zdravlje cijelog organizma, pa i jetre, treba jesti što manje masnoga mesa i bjelančevina životinjskog porijekla, a više biljnih masti i bjelančevina neživotinjskoga porijekla. Jedite puno svježega voća i povrća koje sadržava mnogo vitamina, bjelančevina, vlakana i minerala. Nikada nemojte jesti navečer prije spavanja. Naime, najvažnija je zadaća jetre da ukloni sve štetne tvari i otrove iz organizma pa se stoga mora odmoriti, no, ako jedete neposredno prije spavanja, ona radi i noću umjesto da se odmara. To smeta njezinu prirodnom ritmu, a posljedica je nemiran i zbrkan san. Za jetru je također važno da se uvijek jede smireno, s užitkom i veseljem,

bez velike žurbe. Kad jedete – jedite, kad radite – radite, nemojte istodobno čitati novine, gledati televiziju I jesti.

nastaviti će se...

Sveti Franjo u Vrbanjcima

U Vrbanjcima 4. listopada 2024. godine u održana je proslava sv. Franje Asiškog, zaštitnika ove župe. Svečano euharistijsko slavlje u 11 sati predvodio je banjalučki biskup Željko Majić zajedno s fra Jurom Aščićem upraviteljem župe, fra Zoranom Mandićem i don Ilijom Piličićem.

Biskup Željko je istakao kako je zahvalan Bogu što je danas tu u Vrbanjcima, te poželio da Bog primi sve naše nade i nakane, a posebno ga je dirnulo kako vjernici zdušno mole.

U propovijedi biskup Majić je istaknuo da je sveti Franjo samo jedno želio i naglašavao. Živjeti Evanđelje Isusa Krista. Shvatio je da mora početi od sebe, a onda to prenijeti svima oko sebe. Sv. Franjo može biti primjer čovjeka

danas u ovom stoljeću. Danas možemo vidjeti od lijepih a i ružnih odnosa unuka i djece prema roditeljima i starijima.

Priprava za proslavu počela je u utorak trodnevnicom koju su imali fra Juro Aščić i fra Zoran Mandić.

Namisnom slavlju sudjelovalo je mnoštvo vjernika pristiglih sa svih strana, iz Austrije, Švicarske, Njemačke, vjernika iz župe Kotor Varoš i drugih. Na kraju mise čestitke svima koji nose Franjino ime.D

Don Ilija Piličić je došao sa punim autobusom svojih župljana iz banjiskog kraja.

Sveti Franjo nas je obdario lijepim i sunčanim vremenom a Vrbanđani su se potrudili i za sve prisutne pripremili ručak.

Viki

Imenar

Tekla je kratica grčkog imena Theókleitos, Theokles, a u sebi sadrži riječi Theos (Bog) i kalein (zvati, dozivati), dakle od Boga pozvana.

Svetu su Teklu osobito štovali u prvim kršćanskim stoljećima. Rođena je oko godine 30. poslije Krista u Ikoniju, glavnome gradu tadašnje pokrajine Likaonije (u današnjoj Turskoj). Roditelji su joj omogućili visoku izobrazbu u govorništvu, grčkoj i latinskoj književnosti te filozofiji. Prihvatile je kršćanstvo slušajući apostola Pavla i postala mu suradnica. Doživjela je devedeset godina. Mnoge pojedinosti njezina života ukrasile su legende, posvjedočeno je njezino štovanje osobito u Seleukiji na Tigrisu (sjeverno od Bagdada), gdje je sredinom 4. stoljeća bilo veliko svetište s monaškom kolonijom i hodočasnička crkva. Ruševine te crkve stoje i danas.

Štovana je kao mučenica, zbog mnogih zlostavljanja koja je pretrpjela, premda je umrla prirodnom smrću. Spomendan joj je 23. rujna.

Dvije su poznate svetice Terezije. Prva je sveta Terezija Avilska, koja nosi pridjevak Velika. Rođena je u španjolskome mjestu Avila godine 1515. Od mladosti je pokazivala izuzetnu darovitost, o d l u č n o s t i k o m u n i k a t i v n o s t .

Potaknuta spisima sv. Jeronima stupa u karmeličanski samostan u rodnom gradu. Bilo joj je tada dvadeset godina. Svim se žarom posvetila molitvi, strogoj pokori i temeljitu čitanju duhovnih pisaca. Iznenadno i teško oboljevši, zakratko se vraća kući, ali zatim opet odlazi u samostan. Intenzivnom molitvom i meditacijom uzdigla se sve do mističnih zanosa i viđenja. S pravom Se smatra velikom reformatorkom redovničkog života.

U tome joj je duhovni voda sveti Petar Alcántara, a surandik sv. Ivan od Križa. U mističnoj teologiji slovi kao autoritet prvog reda. Umrla je godine 1582. Od 1617 proglašena je zaštitnica Španjolske, a 1967. počašćena titulom naučiteljice Crkve. - Slikari je prikazuju u redovničkoj odjeći, sa srcem, knjigom ili

golubom. U kalendaru se slavi 15. listopada.

Druga je "Mala Terezija", točnije sveta Terezija od Djeteta Isusa, iz Lisieuxa. U kalendaru je 1. listopada. Rođena je 1873. u mjestu Alençon (Normandija). Uz posebno papino dopuštenje stupila je s 15 godina u Lisieuxu u strogi Karmeličanski red. Živjela je kratko, ali vrlo intenzivnim i produbljenim vjerski životom. Prema poglavaričinu nalogu napisala je u posljednjoj bolesti svoj životopis, koji odaje njezinu veliku ljubav prema Bogu i bližnjemu. To je knjiga "Povijest jedne duše", poznata po svijetu. I u nas je prevedena.

Terezija je umrla 30. rujna 1897. Njezino se štovanje zakratko proširilo cijelim svijetom. Službeno je proglašena svetom godine 1925. Njezine kipove i slike susrećemo u mnogim crkvama. Godine 1937. podignuta je njoj u čast velika bazilika u Lisieuxu, koja je i danas mjesto brojnih hodočašća.

Tihon. U imenu je starogrčka riječ tyche, koja znači sreća, sudbina, slučaj, dakle ona koja ima sreću. Ime ima ženske oblike Tihonija, Tihona, Tiha, a u muškom rodu Tićo, Tiho.

Sveti je Tihon živio na Cipru. Najprije je bio đakon i crkveni odvjetnik. Metropolit Epifanije posvećuje ga za biskupa.

U novoj se službi Tihon

energično suprotstavlja poganskim običajima, osobito Afroditinu kultu na Cipru. Umro je potkraj 4. stoljeća. U slikearstvu se prikazuje kako dijeli kruh s irom ašnima, patron je vinogradara na Cipru. Spomendan mu je 16. travnja, ali se malokad nađe u običnom kalendaru.

Toma je svetopisamsko ime jednog od dvanaestorice Isusovih apostola. Etimološki dolazi od aramjeskog (sirskog) toma u značenju blizanac. K nama je ime došlo preko grčkog i latinskog oblika Thomas. Za ime Tomislav može se reći da je složenica od Toma i slavenskog dodatka -slav.

No vjerojatnije je da je s l o ž e n o o d starocrkvenoslavenskog glagola tomiti - mučiti, miriti, krotiti I slava. Ime se u svagdanjem životu pojavljuje kao Tomo, Tomica i Toma (za muški i ženski rod), Tomko, a od Tomislav ili Tomislava dolaze i Tomi, Miki, Misla, Tomika I druga.

Više svetaca nosi ime Toma. Toma apostol u kalendaru je 3. srpnja (donedavno 21. prosinca). Prema Evanđelju išao je za Isusom odlučno i vjerno, nije bio prisutan kad se Isus prvi put ukazao nakon svojega uskrsnuća i posumnjao je u tvrđnju apostola da je Isus uskrsnuo i da su ga vidjeli. Zgodu zapisuje apostol Ivan. Toma reagira: "Ako ne vidim..., neću vjerovati!" Evanđelist nastavlja: "Nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Isus dođe... i reče Tomi: 'Prinesi prst ovamo i

pogledaj mi ruke!... i ne budi nevjeran nego vjeran!' - Nato slijedi Tomin odgovor pun vjere: "Gospodin moj i Bog moj! " pa Isusova riječ: "Budući da si me video, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!" - Zbog toga događaja o Tomi se često govori kao o "nevjernom", premda je on bio "nevjeran samo tjedan dana", a sve je u tom kratko opisanom događaju urodilo njegovom vjerom.

Toma je, svjedoči predaja, šireći Evanđelje dospio sve do Indije i ondje utemeljio Crkvu. Ubijen je mačem oko godine 67. kod Madrasa u južnoj Indiji.

Mnogi su umjetnici u povijesti Tomu prikazivali samoga ili u različitim scenama, osobito u susretu s Isusom nakon uskrsnuća. Poznati su vitraji o Tomi u francuskim katedralama u Bourgesu, Chartresu i Toursu. Na osnovi legendi iz njegova misionarskog djelovanja u Indiji, slikaju ga sa zidarskim kutomjerom i ravnalom, s mačem ili s kaležom i kamenjem. Štuje se kao patron arhitekata, mjernika, geometara, zidara, kamenorezaca i tesara. Veliki je svetac i Toma Akvinski, filozof i teolog s naslovom crkvenog naučitelja; spomendan mu je 28. siječnja. Rođen je kod Napulja 1225.

Studirao u Napulju i u Kölnu; predavao na sveučilištu u Parizu. Svoje tumačenje kršćanske nauke temeljio je na Aristotelovoj filozofiji. Zovu ga "najsvetijim medu učenjacima i najučenijim medu svećima". Najpoznatije mu je djelo

"Summa theologiae". Umro je 7. ožujka 1274. Slikaju ga u redovničkoj dominikanskoj odjeći, sa suncem na prsima, s knjigom ili više knjiga u rukama, golubom i monsrrtrancom. Ponekad uza nj slikaju vola, prema anegdoti koja kaže su mu taj nadimak dali kolege-studenti.

Sveti Toma Becket u kalendaru je 29. prosinca. Rođen je u Londonu 1118., a školovan u Oxfordu, Parizu i u Bogni. Po struci vrsni pravnik. Imenovan je arhidakonom u Canterburyju, a 1155. postaje kancelarom engleskog kralja Henrika II., praktično najutjecajniji čovjek u zemlji. Godine 1162. po kraljevoj želji imenovan je nadbiskupom u Canterburyju. Poznajući dobro kralja i njegove namjere, piše mu velikom otvorenosću: "Naše dosadašnje veliko prijateljstvo o krenut će se u veliko neprijateljstvo.

Znam da ćete od mene kao nadbiskupa zahtijevati i ono na što ja kao nadbiskup neću moći mirne savjesti pristati. I do sada ste već sebi prisvajali mnoga crkvena prava." Zaista, zbog sporova Toma mora bježati u Francusku. Tu je, u izagnanstvu, šest godina. Sporovi ne prestaju. Toma se, doduše, vraća u Englesku, dolazi i do formalnog pomirenja s Henrikom, ali ga kraljevi ljudi mačevima ubijaju usred katedrale 29. prosinca 1170. I mnogi su se književnici bavili nadbiskupovom sudbinom. Najumjetničkije ju je obradio Thornas Stearus Eliot u drami "Ubojstvo u katedrali" izvođenoj i u našim kazalištima.

nastavit će se...

HUMOR.HUMOR.HUMOR.HUMOR.

Smijeh je lijek

Voditelj:

- Znači, vi ste pjesnik?

Gost:

- Da, ja sam pjesnik.

Voditelj:

- Amater?

Gost:

- A mater nije, ona je domaćica, malo oko bašte i tako...

Pita majmunčić mamu: "Zašto smo mi ovako ružni?"

Mama ga tješi: "Budi sine sretan da ovako izgledamo, da vidiš ovoga što čita ovaj VIC kakav je..."

Što je sveti Petar bio po zanimanju prije nego ga je Isus pozvao? - upitao je župnik djecu.

- Ribar - odgovoriše svi jednoglasno.

- A što je postao nakon Isusova poziva?

- Policajac - odgovori Perica.

- Kako to?

- Pa Isus je naredio Petru: Od sad ćeš loviti ljude.

Starija dama se tužila svećeniku da je ohola. Svećenik je pitao, u čemu se sastoji ta oholost?

- Kad nedjeljom obučem svečano odijelo, onda pogledam u ogledalo i divim se kako sam lijepa...

- To nije oholost, nego zabluda...

Kolač s kruškama

Jesen je stigla i vrijeme je za pripremu toplih kolača koji će nas grijati tokom hladnijih dana.

Potrebno:

250 g glatkog brašna

200 g šećera

1 vanilin šećer

1 prašak za pecivo

150 ml ulja

150 ml vode

4 jaja

1 žličica cimeta

4 veće kruške

šećer u prahu (po želji)

Priprema

Zagrijte pećnicu

Pećnicu zagrijte na 180 stupnjeva, a kalup u kojem ćete peći kolač dobro namastite ili obložite papirom za pečenje.

U manjoj posudi pjenasto izmiksajte jaja, a u drugoj pomiješajte brašno, šećer, vanilin šećer, prašak za pecivo, ulje, vodu i cimet. Jaja

dodajte u smjesu s brašnom pa miksajte dok se sastojci ne sjedine. Dobivenu smjesu izlijte u pripremljeni kalup.

Kruške operite, oglulite i narežite na tanke ploške. Narezane kruške slažite jednu iza druge, okomito u kalup.

Stavite u pećnicu na otprilike 30 do 40 minuta.

Gotov kolač izvadite iz pećnice i ostavite da se kratko ohladi. Prije posluživanja pospite šećerom u prahu i narežite

Nema raja bez rodnoga kraja!